

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกัน โรคโควิด 19 ของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Knowledge, attitudes, and preventive behaviors towards COVID-19

among pharmacy students in Bangkok Metropolitan Region:

A correlational Study

เสถียร พูลผล

Sathian Phunpon

เศรษฐพงศ์ โลหณุต

Settapong Lohanoot

กุลวรา คชินทร์

Kunwara Kachin

เวธิกา สनประเสริฐ

Wathika Sonprasert

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

Faculty of Pharmacy, Siam University

DOI: 10.14456/dcj.2025.6

Received: October 12, 2024 | Revised: January 31, 2025 | Accepted: February 4, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ 340 คน จาก 8 มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม 2565 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 21.32 ± 2.03 ปี ร้อยละ 52.9 เรียนสาขาวิทยาศาสตร์เภสัชกรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.5 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 ในระดับดีมาก (13.44 ± 2.77 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน) มีเจตคติในระดับดี (3.92 ± 0.47 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) และมีพฤติกรรมการป้องกันโรคในระดับดี (2.04 ± 0.48 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน) ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติ ($r=0.165, p<0.05$) และเจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม ($r=0.641, p<0.05$) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรม ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างเจตคติที่ดีอาจมีความสำคัญมากกว่าการให้ความรู้เพียงอย่างเดียวในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันโรค โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่มีความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพสูงอยู่แล้ว การศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพต่อไป

ติดต่อผู้พิมพ์ : เสถียร พูลผล

อีเมล : sathian.ph@gmail.com

Abstract

This survey research aimed to investigate the relationships between knowledge, attitudes, and preventive behaviors towards COVID-19 among pharmacy students Total of 340 pharmacy students from 8

universities in the Bangkok Metropolitan Region were included into the study via online questionnaire between January and March 2022. Descriptive statistics and Spearman's rank correlation coefficient were used for data analysis. The results showed that 51.2% of participants were female with a mean age of 21.32 ± 2.03 years, and 52.9% were enrolled in the pharmaceutical science program. Social media was the primary source of information about COVID-19 (95.5%). The students demonstrated a very high level of knowledge about COVID-19 (mean score 13.44 ± 2.77 out of 15), a good level of attitudes (mean score 3.92 ± 0.47 out of 5), and a good level of preventive behaviors (mean score 2.04 ± 0.48 out of 3). Knowledge was positively correlate with attitudes ($r=0.165$, $p<0.05$), and attitudes was also positively correlate with behaviors ($r=0.641$, $p<0.05$). However, no significant correlation was found between knowledge and behaviors. These findings suggest that fostering positive attitudes may be more important than providing knowledge alone in changing preventive behaviors, especially among health science students who already have a high level of basic health knowledge. This study provides fundamental information for future research on health behaviors among health science students.

Correspondence: Sathian Phunpon

E-mail: sathian.ph@gmail.com

คำสำคัญ

โควิด 19, นักศึกษาเภสัชศาสตร์, ความรู้, เจตคติ, การป้องกันโรค

Keywords

COVID-19, pharmacy students, knowledge, attitude, disease prevention

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดการระบาดใหญ่ทั่วโลก ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคมในวงกว้าง ประเทศไทยพบผู้ป่วยรายแรกในเดือนมกราคม 2563⁽¹⁾ และมีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง โดยพบการระบาดของเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 หลายสายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์แกมมา อัลฟา เบตา เดลตา และโอไมครอน การควบคุมการแพร่ระบาดที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันโรค

พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลถือเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและมีความหนาแน่นของประชากรสูง โดยศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 (ศบค.) ได้ประกาศให้พื้นที่นี้เป็นเขตพื้นที่สีแดงเข้มที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ

ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2564⁽²⁾ การศึกษานี้ดำเนินการในช่วงการระบาดระลอกที่ 5 (มกราคม-มีนาคม 2565) ซึ่งเป็นช่วงการระบาดของสายพันธุ์โอไมครอน โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการประกาศยกระดับเตือนภัยโควิด 19 จากระดับ 3 เป็น 4 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2565 เนื่องจากการระบาดของสายพันธุ์โอไมครอนในหลายจังหวัด⁽³⁾ ทำให้มีผู้ติดเชื้อรวมสะสม 2,456,551 คน และมีผู้ติดเชื้อเฉลี่ย 7,984 รายต่อวัน ในช่วง 27 มกราคม-2 กุมภาพันธ์ 2565⁽⁴⁾ โดยมีคำแนะนำให้ประชาชนงดกิจกรรมเสี่ยง เช่น การรับประทานอาหารในร้าน การดื่มสุรา การใช้ขนส่งสาธารณะการเดินทางข้ามจังหวัด และส่งเสริมให้ทำงานที่บ้าน นอกจากนี้ขอความร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการ VUCA ได้แก่ การฉีดวัคซีน (vaccine) การป้องกันตนเอง (universal prevention) การจัดการพื้นที่ปลอดโควิด (COVID free setting) และการตรวจ ATK อย่างสม่ำเสมอ (antigen test kit)⁽³⁾

บุคลากรทางการแพทย์และนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อ โดยข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 26 มิถุนายน 2564 พบว่า มีจำนวนผู้ติดเชื้อที่มีอาชีพเป็นบุคลากรทางการแพทย์อย่างน้อย 707 ราย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วประเทศที่เพิ่มขึ้น⁽⁵⁾ นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่มีหน้าที่ให้ความรู้และคำแนะนำด้านสุขภาพแก่ประชาชน⁽⁶⁾ ในช่วงการระบาด นักศึกษากลุ่มนี้ต้องปรับตัวทั้งด้านการเรียนออนไลน์และการฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์เสี่ยงจากการทบทวนวรรณกรรมพบการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์และนักศึกษาหลายการศึกษา⁽⁷⁻⁹⁾ โดยบุคลากรทางการแพทย์มีความรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคในระดับสูง แต่มีเจตคติที่แตกต่างกันตามบริบทและประสบการณ์⁽⁷⁾ ส่วนนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพมีความรู้ระดับดีแต่พฤติกรรมการป้องกันโรคยังไม่สม่ำเสมอ⁽⁸⁻⁹⁾ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาในกลุ่มนักศึกษเภสัชศาสตร์โดยเฉพาะ

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้ของนักศึกษเภสัชศาสตร์ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางการให้ความรู้และส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัสดุและวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม เลขที่โครงการ SIAM-PY-IRB 2022/002

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษา

คณะเภสัชศาสตร์ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวนทั้งสิ้น 8 มหาวิทยาลัย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย จำนวน 3,328 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์จาก 8 มหาวิทยาลัย จำนวน 340 คน การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณของ Cochran⁽¹⁰⁾ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ค่าความคาดเคลื่อนร้อยละ 5 และสัดส่วนของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมในการป้องกันตนเอง 0.5 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (convenience sampling) โดยเก็บแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

เกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) เป็นนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-6 ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถเข้าถึงแบบสอบถามออนไลน์ได้และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์คัดออก (exclusion criteria) นักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าถึงแบบสอบถามออนไลน์และแบบสอบถามที่ตอบไม่ครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แนวคิด KAP Model (Knowledge, Attitude, and Practice Model)⁽¹¹⁾ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้อย่างแพร่หลายในการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ มาอ้างอิงในการพัฒนาแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ อาการและอาการแสดงของโรค จำนวน 4 ข้อ สาเหตุและการติดต่อของโรค จำนวน 4 ข้อ การป้องกันและควบคุมโรค จำนวน 4 ข้อ และการรักษาโรค จำนวน 3 ข้อ รวมเป็น 15 ข้อ

ลักษณะคำถามเป็นตอบถูกและผิด การแปลผลคะแนนความรู้ใช้เกณฑ์ของ Bloom⁽¹²⁾ การแปลผลแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับดีมาก (ร้อยละ 80-100) ระดับดี (ร้อยละ 70-79) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 60-69) ระดับพอใช้ (ร้อยละ 50-59) ระดับต้องปรับปรุง (ร้อยละ 0-49)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติโดยวัดความคิดเห็น ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ใน 5 ด้าน ได้แก่ สถานการณ์การระบาด จำนวน 6 ข้อ การดูแลตนเอง จำนวน 4 ข้อ มาตรการในการป้องกัน จำนวน 3 ข้อ วัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 จำนวน 6 ข้อ ระบบการรักษา จำนวน 5 ข้อ และการเรียนการสอนในช่วงโควิด 19 จำนวน 5 ข้อ รวมเป็น 28 ข้อ ลักษณะคำถามใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ การแปลผลคะแนนเจตคติใช้เกณฑ์ของ Best⁽¹³⁾ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับดีมาก (4.21-5.00 คะแนน) ระดับดี (3.41-4.20 คะแนน) ระดับปานกลาง (2.61-3.40 คะแนน) ระดับน้อย (1.81-2.60 คะแนน) และระดับน้อยมาก (1.00-1.80 คะแนน)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ จำนวน 8 ข้อ และการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในที่พักอาศัย จำนวน 7 ข้อ รวมเป็น 15 ข้อ ลักษณะคำถามใช้มาตรวัด 4 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง/ทุกวัน 3 คะแนน ปฏิบัติบ่อยครั้ง (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) 2 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) 1 คะแนน และไม่เคยปฏิบัติเลย 0 คะแนน การแปลผลคะแนนพฤติกรรมใช้เกณฑ์แบบอิงเกณฑ์สัมบูรณ์⁽¹⁴⁾ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี (2.01-3.00 คะแนน) ระดับปานกลาง (1.01-2.00 คะแนน) และระดับต้องปรับปรุง (0.00-1.00 คะแนน)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมสุขภาพ จำนวน 2 ท่าน

ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2. ตรวจสอบความเที่ยงกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง ได้แก่ นักศึกษาเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น KR-20 สำหรับแบบทดสอบความรู้เท่ากับ 0.88 และค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha สำหรับแบบวัดเจตคติและพฤติกรรมเท่ากับ 0.937 และ 0.924 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม 2565 โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านโปรแกรม Google Forms คณะผู้วิจัยประสานงานกับสถาบันต่างๆ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการศึกษาตามหลักจริยธรรมการวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการชี้แจงรายละเอียด มีการขอความยินยอมในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างก่อนการลงมือทำแบบสอบถามออนไลน์ และต้องยืนยันความยินยอมก่อนเข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีการระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมวิจัย ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป และระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรค

2. ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรค

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.2 อายุเฉลี่ย 21.32 ± 2.03 ปี เรียนในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 19.1 เรียนสาขาวิทยาศาสตร์เภสัชกรรม ร้อยละ 52.9 แหล่งที่ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 คือ สื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 95.5 รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ (n=340)

Table 1 Demographic characteristics of pharmacy students (n=340)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	74	21.8
หญิง	174	51.2
ไม่ต้องการระบุ	92	27.1
อายุเฉลี่ย 21.32 ± 2.03		
สถาบันที่กำลังศึกษา		
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	55	16.2
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	46	13.5
มหาวิทยาลัยมหิดล	41	12.1
มหาวิทยาลัยรังสิต	45	13.2
มหาวิทยาลัยศิลปากร	41	12.1
มหาวิทยาลัยสยาม	39	11.5
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	37	10.9
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย	36	10.6
ชั้นปีการศึกษา		
ชั้นปีที่ 1	65	19.1
ชั้นปีที่ 2	64	18.8
ชั้นปีที่ 3	59	17.4
ชั้นปีที่ 4	56	16.5
ชั้นปีที่ 5	46	13.5
ชั้นปีที่ 6	47	13.8
สาขาวิชาที่เรียน		
สาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม	160	47.1
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เภสัชกรรม	180	52.9
แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สื่อสังคมออนไลน์	296	95.5
วิทยุ โทรทัศน์	265	85.5
สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร แผ่นพับ	260	83.9
แพทย์ เภสัชกร พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	260	83.9
เพื่อน คนรู้จัก คนในครอบครัว	257	82.9

2. ระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 เท่ากับ 13.44 ± 2.77 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน อยู่ในระดับดีมาก คะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับโรคโควิด 19 เท่ากับ

3.92 ± 0.47 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน อยู่ในระดับดี และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 เท่ากับ 2.04 ± 0.48 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน อยู่ในระดับดี ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติพื้นฐานของความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ 340 คน

Table 2 Descriptive statistics Mean and standard deviation of knowledge, attitudes, and preventive behaviors towards COVID-19 among 340 pharmacy students

พฤติกรรมสุขภาพ	คะแนนเต็ม	Mean (% จากคะแนนเต็ม)	SD	การแปลค่า
ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19	15	13.44 (89.60)	2.77	ระดับดีมาก
อาการและอาการแสดงของโรค	4	3.58 (89.50)	0.81	ระดับดีมาก
สาเหตุและการติดต่อของโรค	4	3.57 (89.25)	0.86	ระดับดีมาก
การป้องกันและควบคุมโรค	4	3.55 (88.75)	0.85	ระดับดีมาก
การรักษาโรค	3	2.74 (91.33)	0.64	ระดับดีมาก
เจตคติเกี่ยวกับโรคโควิด 19	5	3.92 (78.40)	0.47	ระดับดี
สถานการณ์การระบาด	5	3.94 (78.80)	0.54	ระดับดี
การดูแลตนเอง	5	3.92 (78.40)	0.54	ระดับดี
มาตรการในการป้องกัน	5	3.97 (79.40)	0.56	ระดับดี
วัคซีนป้องกันโรคโควิด 19	5	3.94 (78.80)	0.55	ระดับดี
ระบบการรักษา	5	3.84 (76.80)	0.56	ระดับดี
การเรียนการสอนในช่วงโควิด 19	5	3.91 (78.20)	0.54	ระดับดี
พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19	3	2.04 (68.00)	0.48	ระดับดี
การปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ	3	2.06 (68.67)	0.51	ระดับดี
การปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในที่พักอาศัย	3	2.01 (67.00)	0.54	ระดับดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ผลการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน พบว่าคะแนน ความรู้กับคะแนนเจตคติ มีความสัมพันธ์ทางบวกใน ระดับต่ำมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.165$) คะแนนเจตคติกับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกัน โรคโควิด 19 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.641$) และ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรม การป้องกันโรค ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (r) ระหว่างคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของ นักศึกษาเภสัชศาสตร์ 340 คน

Table 3 Spearman's Rank Correlation Coefficients (r) between Knowledge, Attitudes, and Preventive Behaviors towards COVID-19 among 340 Pharmacy Students

รายการประเมิน	เจตคติ	พฤติกรรมการป้องกันโรค
ความรู้	0.165*	0.020
เจตคติ	1	0.641*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้ของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 พบว่านักศึกษาเภสัชศาสตร์มีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 อยู่ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ย 13.44 ± 2.77 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.6) ระดับความรู้ที่สูงนี้อาจเป็นผลมาจากการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องจากศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 (ศบค.) และนโยบายระดับชาติจากกระทรวงสาธารณสุขผ่านการเผยแพร่ข้อมูลอย่างต่อเนื่องจากแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงง่าย โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นแหล่งข้อมูลหลักของนักศึกษา (ร้อยละ 95.5) ทำให้นักศึกษาได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ นักศึกษาเภสัชศาสตร์มีพื้นฐานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทำให้สามารถเข้าใจและติดตามข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดได้ดี สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย⁽¹⁵⁾ และต่างประเทศ⁽¹⁶⁻²⁰⁾ ที่พบว่าประชาชนมีความรู้ในระดับดีมาก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานวิจัยบางชิ้น⁽²¹⁻²²⁾ ที่พบว่าประชาชนมีความรู้ในระดับปานกลางซึ่งความแตกต่างนี้อาจเกิดจากความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างและช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ พบว่านักศึกษาเภสัชศาสตร์มีระดับความรู้ใกล้เคียงกับบุคลากรทางการแพทย์⁽⁹⁾ โดยพบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีความรู้เกี่ยวกับโควิด 19 ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.6)

2. ระดับเจตคติเกี่ยวกับโรคโควิด 19 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเจตคติเกี่ยวกับโรคโควิด 19 อยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3.92 ± 0.47 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ในฐานะนักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อระบบสาธารณสุข การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครอบคลุม ชัดเจน

และการสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำงานของภาครัฐในการควบคุมการระบาด ทำให้ประชาชนมีเจตคติทางบวกต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดและมาตรการป้องกันโรค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาหลายฉบับ⁽¹⁹⁻²¹⁾ ที่พบว่าประชาชนมีเจตคติเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ในระดับดี

3. ระดับการปฏิบัติตัวในช่วงโควิด 19 พบว่านักศึกษาเภสัชศาสตร์มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคโควิด 19 อยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 2.04 ± 0.48 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.0) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความตระหนักถึงความรุนแรงของโรค การณรงค์ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ New Normal และความพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานสาธารณสุข สอดคล้องกับการศึกษาในไทย^(15,21) และต่างประเทศหลายแห่ง⁽¹⁶⁻¹⁹⁾ ที่พบว่าประชาชนมีการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคในระดับดี อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากการศึกษาในประเทศแคนาดา⁽²⁰⁾ ที่พบว่าประชาชนมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคในระดับต่ำกว่า ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม และยังพบว่านักศึกษาเภสัชศาสตร์มีคะแนนต่ำกว่าบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานจริง⁽²³⁾ โดยพบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคอย่างเคร่งครัดถึงร้อยละ 89.7 ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากประสบการณ์การทำงานและการตระหนักถึงความเสี่ยงที่แตกต่างกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรค พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำมากกับเจตคติ ($r=0.165, p<0.05$) และเจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรค ($r=0.641, p<0.05$) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการป้องกันโรค ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าเจตคติเป็นตัวกลางระหว่างความรู้และพฤติกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Schwartz⁽²⁴⁾ และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (theory of planned behavior)⁽²⁵⁾ ที่เสนอว่าเจตคติเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจและพฤติกรรม

และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศจีน⁽¹⁷⁾ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ในประเทศไทย^(15, 21, 26) ที่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม การป้องกันโรค ทั้ง 3 ปัจจัย ความแตกต่างนี้อาจเกิดจาก ลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาเภสัชศาสตร์ ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ด้านสุขภาพสูงอยู่แล้ว ทำให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับโควิด 19 อาจไม่ส่งผลโดยตรงต่อ พฤติกรรมมากนัก แต่ส่งผลผ่านการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตัว ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเจตคติที่ดีอาจมีความสำคัญมากกว่าการ ให้ความรู้เพียงอย่างเดียวในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การป้องกันโรค โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความรู้พื้นฐานสูง อยู่แล้ว เช่น นักศึกษาเภสัชศาสตร์

นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังพบว่านักศึกษา เภสัชศาสตร์ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ โรคโควิด 19 จากสื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 95.5) สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ ที่พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ เป็นแหล่งข้อมูลหลักสำหรับนักศึกษาในการรับข่าวสาร เกี่ยวกับโควิด 19⁽²⁷⁻²⁸⁾ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ ถูกต้องและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับโรคระบาด อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลหลักอาจมีความ เสี่ยงในการได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือน (misinformation) ซึ่งอาจส่งผลต่อเจตคติและพฤติกรรม การป้องกันโรคได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สถาบันการศึกษาควรมีการจัดการเรียนการ สอนที่บูรณาการความรู้เกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่ โดยเฉพาะ ในประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น พัฒนาการของเชื้อโรค แนวทางการรักษา และงานวิจัย ใหม่ ๆ

2. การพัฒนาเจตคติของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ ควรเน้นการสร้างความตระหนักในบทบาทวิชาชีพและ ความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

3. การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีควร ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ในประเด็นที่พบว่ามี การปฏิบัติ น้อย เช่น การรับประทาน อาหารแยกสำรับ และการทำความสะอาดร่างกายหลัง กลับจากภายนอก

ข้อจำกัดของงานวิจัย

การวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการ แปลผลและนำไปใช้ เนื่องจากการวิจัยเชิงสำรวจ ที่ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกและเก็บข้อมูลผ่านช่อง ทางออนไลน์ จึงอาจมีอคติในหลายรูปแบบ ได้แก่ อคติ จากการเลือกตัวอย่าง (selection bias) อคติจากการตอบ ตามความคาดหวังของสังคม (response bias) อคติจาก การสมัครใจเข้าร่วมที่ผู้ตอบอาจมีความสนใจหรือ ตระหนักเกี่ยวกับโควิด 19 มากกว่ากลุ่มที่ไม่ตอบ (volunteer bias) และอคติจากข้อจำกัดการเข้าถึง เทคโนโลยี (digital divide bias) นอกจากนี้ ลักษณะของ การวิจัยเชิงสำรวจยังทำให้มีข้อจำกัดในการสรุปความ สัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อลด ผลกระทบของข้อจำกัดเหล่านี้ โดยใช้แบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งความตรงและความเที่ยง เก็บข้อมูลแบบไม่ระบุตัวตน กระจ่ายการเก็บข้อมูลผ่าน หลายช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งมีการติดตาม เพื่อให้ได้อัตราการตอบกลับที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษา เภสัชศาสตร์กับนักศึกษาสาขาอื่นหรือประชาชนทั่วไป การศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลง ของความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมตลอดระยะเวลา ของการระบาด และการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค ในเชิงลึก

สรุปผล

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเภสัชศาสตร์ ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลมีความรู้ อยู่ในระดับ

ที่ดีมาก และมีเจตคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ในระดับที่ดี โดยเจตคติเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรค ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 หรือโรคระบาดใหม่ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบสาธารณสุขในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. Department of Disease Control (TH). Public Health Measures and Problems in Prevention and Control of COVID-19 among Travelers [Internet]. Nonthaburi: Department of Disease Control; 2021 [cited 2021 Aug 14]. 4 p. Available from: <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017420210820025238.pdf> (in Thai)
2. Center for COVID-19 Situation Administration (CCSA) (TH). COVID-19 Situation Zones [Internet]. Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation; 2021 [cited 2021 May 1]. 1 p. Available from: https://www.mhesi.go.th/index.php/en/content_page/item/3530-19-1-6.html (in Thai)
3. Department of Disease Control (TH), Emergency Operation Center. Coronavirus Disease 2019 Situation Report No. 731 [Internet]. Nonthaburi: Department of Disease Control; 2021 [cited 2022 Jan 7]. 3 p. Available from: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no731-070165.pdf> (in Thai)
4. World Health Organization Thailand. Thailand COVID-19 situation report no. 221: The novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) [Internet]. Nonthaburi: WHO Thailand; 2022 [cited 2022 Feb 2]. 20 p. Available from: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/searo/thailand/2022_02_02_tha-sitrep-221-covid-19-th.pdf?sfvrsn=97f3bf7b_5 (in Thai)
5. Department of Disease Control (TH), Emergency Operation Center. Coronavirus Disease 2019 Situation Report No. 541 [Internet]. Nonthaburi: Department of Disease Control; 2021 [cited 2021 Jun 27]. Available from: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no541-270664.pdf> (in Thai)
6. Sousa Pinto G, Hung M, Okoya F, Uzman N. FIP's response to the COVID-19 pandemic: Global pharmacy rises to the challenge. *Res Soc Adm Pharm.* 2021;17(1):1929-33.
7. Bhagavathula AS, Aldhalei WA, Rahmani J, Mahabadi MA, Bandari DK. Knowledge and perceptions of COVID-19 among health care workers: cross-sectional study. *JMIR Public Health Surveill.* 2020;6(2):e19160.
8. Taghrir MH, Borazjani R, Shiraly R. COVID-19 and Iranian medical students; a survey on their related-knowledge, preventive behaviors and risk perception. *Arch Iran Med.* 2020;23(4):249-54.
9. Peng Y, Pei C, Zheng Y, Wang J, Zhang K, Zheng Z, et al. A cross-sectional survey of knowledge, attitude and practice associated with COVID-19 among undergraduate students in China. *BMC Public Health* 2020;20(1):1292.
10. Cochran WG. Sampling Techniques. 3rd ed. New York: John Wiley & Sons; 1977.
11. Rav-Marathe K, Wan TTH, Marathe S. A systematic review on the KAP-O framework for diabetes education and research. *Med Res*

- Archives. 2016;4(1):1-21.
12. Bloom BS. Learning for mastery. Instruction and curriculum. Regional education laboratory for the Carolinas and Virginia, topical papers and reprints, Number 1. Eval Comment. 1968;1(2):1-12.
13. Best JW. Research in education. 4th ed. New Jersey: Prentice Hall; 1981.
14. Ritcharoon P. Principles of educational measurement and evaluation. 9th ed. Bangkok: House of Chemist; 2014. (in Thai)
15. Khumsaen N. Knowledge, Attitudes, and Preventive Behaviors of COVID-19 among People Living in Amphoe U-thong, Suphanburi Province. Journal of Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province. 2021;4(1):33-48. (in Thai)
16. Azlan AA, Hamzah MR, Sern TJ, Ayub SH, Mohamad E. Public knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19: A cross-sectional study in Malaysia. PLoS One. 2020;15(5):e0233668.
17. Zhong BL, Luo W, Li HM, Zhang QQ, Liu XG, Li WT, et al. Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. Int J Biol Sci. 2020;16(10):1745-52.
18. Reuben RC, Danladi MM, Saleh DA, Ejembi PE. Knowledge, attitudes and practices towards COVID-19: an epidemiological survey in North-Central Nigeria. J Community Health. 2021;46(3):457-70.
19. Alhazmi A, Ali MHM, Mohieldin A, Aziz F, Osman OB, Ahmed WA. Knowledge, attitudes and practices among people in Saudi Arabia regarding COVID-19: A cross-sectional study. J Public Health Res. 2020;9(3):1867.
20. Ngwewondo A, Nkengazong L, Ambe LA, Ebogo JT, Mba FM, Goni HO, et al. Knowledge, attitudes, practices of/towards COVID 19 preventive measures and symptoms: A cross-sectional study during the exponential rise of the outbreak in Cameroon. PLoS Negl Trop Dis. 2020;14(9):e0008700.
21. Phansuma D, Boonruksa P. Knowledge, Attitudes, and Preventive Behaviors of COVID-19 among Residents in Pru Yai Sub-district, Muang District, Nakhon Ratchasima Province. Srinagarind Medical Journal. 2021;36(5):597-604. (in Thai)
22. Yue S, Zhang J, Cao M, Chen B. Knowledge, attitudes and practices of COVID-19 among urban and rural residents in China: a cross-sectional study. J Community Health. 2021;46(2):286-91.
23. Zhang M, Zhou M, Tang F, Wang Y, Nie H, Zhang L, et al. Knowledge, attitude, and practice regarding COVID-19 among healthcare workers in Henan, China. Journal of Hospital Infection. 2020;105(2):183-7.
24. Schwartz SH. The justice of need and the activation of humanitarian norms. Journal of Social Issues. 1975;31(3):111-36.
25. Ajzen I. The theory of planned behavior. Organ Behav Hum Decis Process. 1991;50(2):179-211.
26. Sriratanaprat J, Klommek J. Knowledge, Attitudes, and Practices towards COVID-19 among Working-Age Population in Muak Lek Subdistrict, Muak Lek District, Saraburi Province. Journal of The Royal Thai Army Nurses.

- 2022;23(1):437–45. (in Thai)
27. Li X, Liu Q. Social Media Use, eHealth Literacy, Disease Knowledge, and Preventive Behaviors in the COVID-19 Pandemic: Cross-Sectional Study on Chinese Netizens. *J Med Internet Res*. 2020;22(10):e19684.
28. Saud M, Mashud M, Ida R. Usage of social media during the pandemic: Seeking support and awareness about COVID-19 through social media platforms. *Journal of Public Affairs*. 2020;20(4):e2417.